

पिकनिहाय बीज प्रक्रिया शिफारसी

अ.क्र.	पिकाचे नाव	बीज प्रक्रिया शिफारस	किड/रोगाचे नाव
अ	तृणधान्य		
१	खरीप ज्वारी	३ किलो मीठ १० लिटर पाण्यात मिसळावे (३० टक्के मीठाचे द्रावण) या द्रावणात बियाणे ओतावे व ढवळावे. द्रावणावर तरंगणारे बियाणे बाहेर काढावे आणि तळाला राहिलेले बियाणे बाहेर काढून तीन वेळा स्वच्छ पाण्याने धुवावे व सावलीत वाळवावे. नंतर	किड/रोग ग्रस्त बियाणे काढण्यासाठी
		गंधक (३०० मेश पोताचे) ४ ग्रॅम किंवा थायरम ७५ टक्के डब्ल्यू.एस. ३ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास बीज प्रक्रिया करावी.	काणी रोग व रोपावस्थेतील करपा
		इमिडाक्लोप्रीड ७० डब्ल्यू.एस. ७ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	खोडमाशी
		फ्ल्युक्झपायराक्झॉड ३३.३ टक्के एफ.एस. १ मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	पानावरील टिपके (अॅन्थ्रक्नोज)
		मेटॅलॅक्झील एम ३१.८ टक्के ई.एस. २ मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	केवडा रोग (डाऊनी मिल्ड्यु)
		अॅझोटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू (पी.एस.बी.) प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाणे या प्रमाणात बियाण्यास चोळावे व अर्धा तास सावलीत सुकवावे.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
२	भात	३ किलो मीठ १० लीटर पाण्यात मिसळून द्रावण तयार करावे. या द्रावणात बी ओतावे व ढवळावे. द्रावणावर तरंगणारे बी बाहेर काढून जाळावे. तळाशी असलेले जड बी बाहेर काढून स्वच्छ पाण्याने धुवावे व सावलीत वाळवावे.	अरगट, काणी
		२.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास थायरम किंवा कॅप्टन किंवा कार्बेन्डाझिम ची बीज प्रक्रिया करावी.	बुरशीजन्य रोग
		अॅझोटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू (पी.एस.बी.) प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाणे या प्रमाणात बियाण्यास चोळावे व अर्धा तास सावलीत सुकवावे.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
३	बाजरी	बियाण्यास २० टक्के मिठाच्या द्रावणाची बिजप्रक्रिया करावी त्यासाठी १० लि. पाण्यात २ किलो मीठ विरघळावे. पाण्यावर तरंगणारे बुरशीयुक्त हलके बियाणे काढून त्याचा नाश करावा व तळाला असलेले निरोगी व वजनाने जड असलेले बियाणे वेगळे करून पाण्याने २ ते ३ वेळा धुवावे. त्यानंतर सावलीत वाळवून पेरणीसाठी वापरावे.	अरगट रोग
		मेटॅलॅक्झील ३५ एस.डी. (अॅप्रॉन) ६ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास चोळावे	गोसावी रोग /केवडा
		अॅझोटोबॅक्टर/अॅझोस्पिरीलम व स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू (पी.एस.बी.) प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात बियाण्यावर बिजप्रक्रिया करून, बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवावे व पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी

अ.क्र.	पिकाचे नाव	बीज प्रक्रिया शिफारस	किड/रोगाचे नाव
४	मका	थायरम ४० टक्के एफ.एस. २.४ ग्रॅम किंवा थायरम ७५ टक्के डब्ल्यू.एस. ३ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे याप्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी.	रोपावरील करपा, पानावरील करपा
		मेटॅलॅक्झील एम ३१.८ टक्के ई.एस. २.४ मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	केवडा रोग (डाऊनी मिल्ड्यू)
		अॅझोटोबॅक्टर आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर बीजप्रक्रिया करावी. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धतेसाठी
ब	गळीतधान्ये पिके		
१	भुईमूग	५ ग्रॅम थायरम किंवा २ ग्रॅम कार्बेन्डाझिम किंवा ३ ग्रॅम मेन्कोझेब किंवा ट्रायकोडर्मा ५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे याप्रमाणे बीज प्रक्रिया करावी.	मर, मुळकुजव्या, खोडकुजव्या (कॉलररॉट)
		ब. रायझोबियम आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धतेसाठी
२	सोयाबीन	कारबॉक्झीन ७५ टक्के डब्ल्यू.पी. २ ते २.५ ग्रॅम किंवा कारबॉक्झीन ३७.५ टक्के + थायरम ३७.५ टक्के (मिश्र घटक) २ ते ३ ग्रॅम प्रति किलो किंवा ४ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा भुकटी बियाण्यास चोळावी.	मुळकुज, खोडकुज
		फ्ल्युक्झपायराॅक्झॅड ३३.३ टक्के एफ.एस. १ मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	रायझोक्टोनीया बुरशीमुळे होणारी मुळांची सड
		थायोमेटोक्झाम ३४ टक्के एफ.एस. १० मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	खोडमाशी
		थायोफॅनेट मिथाईल ४५ टक्के + पायरेक्लोस्ट्रॉबीन ५ टक्के एफ.एस. २ मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	रोपावस्थेतील कुज
		रायझोबियम २५ ग्रॅम आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी. बियाणे आर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी. (प्रथम बुरशीनाशकाची प्रक्रिया करावी नंतर रायझोबियम व इतरची प्रक्रिया करावी.)	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धतेसाठी
३	सुर्यफुल	२ ते २.५ ग्रॅम थायरम किंवा ब्रासिकॉल प्रति किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी.	मर रोग
		मेटॅलॅक्झील (अॅप्रॉन) ३५ एस.डी. ६ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास चोळावे	केवडा रोग
		इमिडाक्लोप्रीड ७० डब्ल्यू.ए. गाऊचा ५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास लावावे. त्यानंतर	विषाणुजन्य रोग (नेक्रॉसीस)
		अॅझोटोबॅक्टर २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धतेसाठी
४	तीळ	ट्रायकोडर्मा ४ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर चोळावे व त्यानंतर अॅझोटोबॅक्टर २५ ग्रॅम प्रति किलो या प्रमाणात लावावे. बियाणे अर्धा तास	बियाण्यांपासून उदभवणारे रोग आणि

अ.क्र.	पिकाचे नाव	बीज प्रक्रिया शिफारस	किड/रोगाचे नाव
		सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
५	जवस	४ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा प्रति किलो बियाण्यास या प्रमाणे बिजप्रक्रिया पेरणीच्यावेळी करावी.	बियाण्यांपासून उदभवणारे रोग
क	कडधान्य पिके		
१	तूर	ट्रायकोडर्मा ५ ग्रॅम किंवा कार्बोक्झीम ३७.५ टक्के डब्ल्यू.एस. + थायरम ३७.५ टक्के डब्ल्यू.एस. प्रति किलो बियाण्यास बिजप्रक्रिया करावी.	मर रोग, मुळकुजव्या व खोडकुज
		रायझोबियम आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाण्यास गुळाच्या थंड द्रावणामध्ये मिसळून चोळावे. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरणासाठी व स्फुरद उपलब्धते साठी
		पेरणीसाठी बियाणे साठविताना अॅझॅडिरेक्टिन ३०० पीपीएम (५ मिली/किलो) बियाण्यास बिजप्रक्रिया करावी.	पेरणीसाठी बियाणे साठविताना
२	मूग/ उडीद	प्रति किलो बियाण्यास ५ ग्रॅम ट्रायकोडर्माची बिजप्रक्रिया करावी.	मर, मुळकुजव्या
		रायझोबियम (चवळी गटाचे) आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाण्यास गुळाच्या थंड द्रावणामध्ये मिसळून चोळावे. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
३	वाटाणा	५ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा प्रति किलो बियाण्यास या प्रमाणे बिजप्रक्रिया पेरणीच्यावेळी करावी.	बियाण्यांपासून उदभवणारे रोग
		रायझोबियम (वाटाणा कल्चर) आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५० ग्रॅम व ट्रायकोडर्मा ४० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
४	हरभरा	प्रति किलो बियाण्यास ५ ग्रॅम ट्रायकोडर्माची बिजप्रक्रिया करावी.	मर, मुळकुजव्या
		रायझोबियम आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाण्यास गुळाच्या थंड द्रावणामध्ये मिसळून चोळावे. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
ड	नगदी पिके		
१	कापूस	थायोमेथोक्झाम ७० डब्ल्यू.एस. ४ ग्रॅम /किलो किंवा इमिडॅक्लोप्रिड ७० डब्ल्यू.एस. ९ ग्रॅम/किलो किंवा कार्बोसल्फान २५ डि.एस. ६० ग्रॅम/किलो पेरणीपूर्वी बिजप्रक्रिया करावी.	रसशोषक किडी (मावा, तुडतुडे)
		बिगर बीटी कपाशीच्या प्रति किलो बियाण्यास १ किलो थायोमेथोक्झाम ३० टक्के एफ.एस. ची बिजप्रक्रिया करावी.	
		प्रति किलो बियाण्यास फ्ल्युक्झपायराॅक्झॅड ३३.३ टक्के एफ.एस. १ मि.ली. किंवा थायरम ३ ग्रॅम किंवा ४ ग्रॅम ट्रायकोडर्माची बिजप्रक्रिया करावी.	मर, करपा व मुळकुज
		टेट्राकोनॅझोल ११.६ टक्के एस.एल. १.५ मि.ली. प्रति किलो बियाणे याप्रमाणात बिजप्रक्रिया करावी.	रायझोक्टोनीया बुरशीमुळे होणारी मुळांची सड
		कार्बोक्झीम ७५ टक्के डब्ल्यू.पी. २ ते २.५ ग्रॅम किंवा कार्बोक्झीम ३७.५ टक्के + थायरम ३७.५ टक्के डि.एस. ३.५ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे याप्रमाणात बिजप्रक्रिया करावी.	जिवाणूजन्य करपा
		अॅझोटोबॅक्टर किंवा अॅझोस्फिरीलम आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण, स्फुरद उपलब्धतेसाठी
२	ऊस	निरोगी बेण्याची निवड करावी. जर निरोगी बेणे उपलब्ध नसेल तर उपलब्ध बेण्यास उष्ण व बाष्पयुक्त हवेची प्रक्रिया करावी. त्यासाठी सदर बेणे ५४ अंश सेल्सिअस तापमानात ३ तास ठेवावे. तसेच बावीस्टीनची बीज	गवताळ वाढ /चाबूक काणी

अ.क्र.	पिकाचे नाव	बीज प्रक्रिया शिफारस	किड/रोगाचे नाव
		प्रक्रिया करावी.	
		डायमिथेएट ३० टक्के प्रवाही २६.५ मि.ली. + १० ग्रॅम कार्बेन्डॅझियम १० मिनिटांसाठी बेणे प्रक्रिया करावी.	बुरशीजन्य रोग व खवले किड
		इमिडाक्लोप्रीड ५ ग्रॅम प्रति १० लि. पाणी वापरून १० मिनिटांसाठी बेणे प्रक्रिया करावी.	हुमणी
		हेक्टरी १० किलो अॅसेटोबॅक्टर + १.२५ किलो स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू (पी.एस.बी.) १०० लिटर पाण्यात बेणे ३० मिनिटे बुडवून जीवाणू बीजप्रक्रिया करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
	रब्बी		
१	ज्वारी	३ किलो मीठ १० लिटर पाण्यात मिसळावे (३० टक्के मीठाचे द्रावण) या द्रावणात बियाणे ओतावे व ढवळावे. द्रावणावर तरंगणारे बियाणे बाहेर काढून जाळावे. तळाला राहीलेले बियाणे काढून तीन वेळा स्वच्छ पाण्याने धुवावे व सावलीत वाळवावे. नंतर	किड/रोग ग्रस्त बियाणे काढण्यासाठी
		४ ग्रॅम गंधक (३०० मेश पोताचे) प्रति किलो बियाण्यास बीज प्रक्रिया करावी.	काणी रोग
		थायोमिथोक्झाम ३० टक्के एफ.एस. १० मि.ली. किंवा इमिडाक्लोप्रीड ४८ टक्के एफ.एस. १० मि.ली. + २० मि.ली. पाणी प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	खोडमाशी
		अॅझोटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू (पी.एस.बी.) प्रत्येकी २५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाणे या प्रमाणात बियाण्यास चोळावे व अर्धा तास सावलीत सुकवावे.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
२	गहू	सकाळी उन्हात बियाणे स्वच्छ पाण्यात टाकावे आणि दुपारी पाण्यातून काढून पत्र्यावर किंवा खळयावर पातळ पसरून सायंकाळपर्यंत पुर्णपणे वाळू द्यावे त्यानंतर पुढीलप्रमाणे बीजप्रक्रिया करावी	अंतर्गत काणी व इतर बुरशी रोग
		टेब्युकोनॅझोल २ टक्के डी.एस. २० ग्रॅम किंवा टेब्युकोनॅझोल ५.४ टक्के एफ.एस. ०.३ मि.ली. किंवा टेट्राकोनॅझोल ८ टक्के + पायरक्लोस्ट्रॉबीन ४ टक्के एफ.एस. १ मि.ली. किंवा कारबॉक्झीन ७५ टक्के डब्ल्यू.पी. २.५ ग्रॅम किंवा डायफेनकोनॅझोल ३ टक्के डब्ल्यू.एस. ३ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात चोळून पेरणी करावी.	मोकळी काणी
		कॅप्टन किंवा थायरम ७५ टक्के डब्ल्यू.एस. ३ ग्रॅम प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात चोळून पेरणी करावी.	बुरशीजन्यरोग
		थायोमिथोक्झाम ३० टक्के एफ.एस. ७.५० मि.ली. प्रति किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	मावा, तुडतुडे आणि खोडमाशी
		डेल्टामेथ्रीन २.८ टक्के प्रवाही ४ मि.ली. किंवा ल्युफेन्युरॉन ५ टक्के प्रवाही १० मि.ली. किंवा ईमामेक्टीन बेन्झोएट ५ टक्के विद्राव्य ४ ग्रॅम ५०० मि.ली. पाण्यात मिसळून किंवा डायटोमॅसीयस अर्थ + मॅग्नेशियम सल्फेट प्रत्येकी ५०० ग्रॅम प्रति १०० किलो बियाण्यास बीजप्रक्रिया करावी.	दाण्यातील भुंगेरे (गहू बियाणे साठवणूकीतील) व अधिक उगवण क्षमतेसाठी
		अॅझोटोबॅक्टर आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५० ग्रॅम व ट्रायकोडर्मा ५० ग्रॅम प्रति १० किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी. बियाणे अर्धा तास सावलीत सुकवून पेरणी करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी
३	करडई	ट्रायकोडर्मा या जैविक बुरशीनाशकाची १० ग्रॅम प्रति किलो बियाणे या प्रमाणात बीजप्रक्रिया करावी.	बियाण्यांपासून उदभवणारे रोग
		अॅझोटोबॅक्टर आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यावर बीज प्रक्रिया करावी.	नत्र स्थिरीकरण व स्फुरद उपलब्धते साठी